
Практично зорієнтована робота сучасного вчителя правознавства в умовах дистанційного навчання

Коханова Олена

У проєкті «Нова українська школа» відзначено, що сучасна школа потребує нового вчителя, здатного стати агентом змін, спроможного залучати учнів до спільної діяльності, що сприятиме їхній соціалізації та дозволить успішніше оволодівати суспільним досвідом, готового до широкого застосування методів викладання, заснованих на співпраці (ігри, проєкти (соціальні, дослідницькі), експерименти, групові завдання тощо) [1].

У зв'язку з цим ідеться про нову роль учителя – не як єдиного наставника та джерело знань, а як коуча, фасилітатора, тьютора, модератора в індивідуальній освітній траєкторії дитини. Адже, як зазначає І. А. Зязюн, «сучасний педагог повинен виконувати не роль «фільтра» для пропускання через себе навчальної інформації, а бути помічником у роботі учня, перебираючи на себе роль одного з джерел інформації»; «в ідеалі педагог стає організатором самостійного навчального пізнання учнів, не головною діючою особою в групі учнів, а режисером їхньої взаємодії з навчальним матеріалом, один з одним та з учителем» [2, с. 56].

Сутність практично зорієнтованої роботи сучасного вчителя правознавства полягає в організації навчального процесу за допомогою відтворення у формах і методах навчальної діяльності учнів реальних правових ситуацій, вирішення конкретних практичних завдань, інтеграції теоретичних і практичних знань та вмінь старшокласників. Отже, практико орієнтоване навчання ґрунтується на оволодінні предметним знанням у процесі практичної діяльності та може розглядатись як процес спільної діяльності учня та вчителя, результатом якого є становлення в дитини навички дивитися на систему знань через призму практичного досвіду, здобуття творчої самостійності й інтелектуальних стимулів, необхідних для професійної самореалізації в майбутньому.

Сьогодні суспільство вимагає від закладів освіти практичного спрямування освітнього процесу, а саме: дати суспільству конкурентоспроможних фахівців, які зможуть бути самостійними у прийнятті рішень, креативними, зможуть подолати кризу на ринку праці, застосовують свої знання у повсякденному житті. Тому сьогодні великої популярності набувають практичні заняття, особливо на уроках правознавства. Практичні заняття – метод репродуктивного навчання, що забезпечує зв'язок теорії та практики, що сприяє виробленню у здобувачів освіти умінь та навичок застосування знань, отриманих на уроках і під час самостійної роботи. В умовах дистанційного навчання організувати практичні заняття набагато важче, аніж у звичайному форматі «живого класу». Тому вчителю правознавства треба залучати якомога більше інтерактивних технологій, сервісів групової роботи, віртуальні класи тощо. Ураховуючи особливості та труднощі дистанційного навчання, практичні заняття за методикою проведення мають бути різноманітними: неімітаційні (дискусії, екскурсії, виїзні заняття), імітаційні неігрові (аналіз конкретних ситуацій або документації), імітаційні ділові: рольові ігри, ігрове проєктування тощо. Успіх практичного заняття, що проводиться в онлайн форматі (синхронному режимі), залежить від того, наскільки ретельно воно підготовлено та наскільки вміло воно проведено.

Для забезпечення ефективності практичного заняття вчителю правознавства необхідно:

- а) підготувати учнів до виконання практичної роботи, коли вони мають не лише добре знати зміст теоретичного матеріалу, на основі якого

виконуватимуться практичні завдання, а й бути ознайомлені з прийомами їх виконання;

- б) забезпечити всіх учнів відповідними джерелами інформації – посібниками, довідниками, списком Інтернет-ресурсів тощо;
- в) контролювати хід виконання роботи, вчасно надавати допомогу учням, не обмежуючи їхньої активності та самостійності;
- г) організувати аналіз і оцінювання виконання учнями практичних завдань.

Сьогодні вчитель стикається з великою кількістю труднощів під час організації практичного завдання в синхронному форматі: відсутність практичних занять у чинних підручниках із правознавства, що змушує вчителя самостійно їх розробляти – добирати завдання, форми звіту з їх виконання, продумувати інструктажі для учнів і способи оцінювання результатів їхньої роботи на занятті, відбирати ефективні для конкретного заняття методи та прийоми роботи учнів; нестача досвіду в учителя правознавства проведення нових для нього практичних занять у старшій школі: якщо, викладаючи практичний курс правознавства в 9 класі, вчитель на кожному уроці організовує виконання учнями тих чи інших завдань із застосування набутих ними знань (це передбачено концепцією та програмою предмета й відображено в підручниках), то правознавство в старшій школі всі роки його існування як шкільного предмета позиціонувалося суто теоретичним курсом, який не передбачав проведення практичних занять і уроків-практикумів; невідповідність учнів до участі в практичних заняттях із правознавства через відсутність належного досвіду, що потребує від них докладання чималих зусиль в опануванні/удосконаленні нових форм самостійної та групової роботи, презентації її результатів, процедур само- та взаємооцінювання тощо [3, с. 49].

Якщо ж ми говоримо про урок правознавства в 9-11 класах, використовуючи інтерактивні методи у навчанні, доцільно:

- дати завдання учням для попередньої підготовки: прочитати, обміркувати, виконати самостійні підготовчі завдання;
- використовувати методи, адекватні віковим учнів, їхньому досвідові роботи з інтерактивними методами, урахувавши темп роботи кожного учня та його здібності;
- провести неквапливе обговорення за підсумками виконання інтерактивної справи, у тому числі актуалізуючи раніше вивчений матеріал;
- провести неквапливе обговорення за підсумками виконання інтерактивної справи, у тому числі актуалізуючи раніше вивчений матеріал;
- упродовж інтерактивної справи дати учням час обміркувати завдання, щоб вони сприйняли його серйозно, а не виконували механічно;
- на одному занятті використовувати один або два інтерактивні методи.

Для практично зорієнтованої роботи на уроках правознавства найкраще використовувати технології кооперативного навчання, колективно-групового навчання, опрацювання дискусійних питань, ситуативного навчання.

Під час дистанційного навчання великої популярності набрали такі методи: «мікрофон», «прес», «займи позицію», «асоціативний куш», «акваріум» (при роботі у віртуальних кімнатах Zoom), спрощене судове слухання.

Використання *service Learning Apps*. Чудовий засіб для розробки інтерактивних електронних навчальних матеріалів, огляд якого ми зробимо, може вільно застосовувати будь-який користувач Інтернету. Вебсервіс Learning Apps є абсолютно безкоштовним. Той, хто має мінімальні навички роботи з ПК, може створити власний ресурс – невелику вправу для пояснення, тренінгу контролю [3].

Важливим елементом практично зорієнтованої роботи педагога є організація імітаційного навчання. Як організувати роботу:

1. Вибрати явище, тему для імітації.
2. Продумати участь у ній усього класу.
3. Надати учням достатньої інформації, щоб вони могли впевнено виконувати всі передбачені процедури й одночасно вчитися.
4. Перед імітацією зробити короткий вступ.
5. Заздалегідь продумати запитання для підбиття підсумків.

Симуляція – це «мініатюрна» версія реальності, **ділова гра** – це імітаційна модель навчальної діяльності учнів, що відтворюється в умовах, максимально наближених до дійсності. **Мета ділової гри** – поглибити та розширити діапазон знань учнів, формувати діловий стиль спілкування у практично-професійній діяльності. Учасники імітації реагують на конкретну ситуацію в рамках заданої програми, чітко виконуючи інструкцію, наприклад, проводячи дослід. Дуже важливою процедурою імітації є обговорення отриманих результатів діяльності та усвідомлення учнями причинно-наслідкових зв'язків, які можна простежити, аналізуючи результати імітації в різних її учасників. Імітаційні ігри розвивають уяву та навички критичного мислення, сприяють застосуванню на практиці вміння вирішувати проблеми. *Урок-ділова гра має свої різновиди*: прес-конференція, змагання, турнір, спектакль, «КВК», аукціон тощо. *Незалежно від різновидів ділової гри, їх об'єднують загальні вимоги*: постановка теми, цілей та завдань гри; визначення оптимального змісту гри; розподіл ролей та визначення функціональних обов'язків учасників гри; забезпечення умов для проведення ділової гри (обладнання, наочність, оформлення приміщення, інше матеріально-технічне забезпечення); єдність взаємодії учнів у ході виконання ролей.

Уміння працювати в команді, співпрацювати, спілкуватись у колективі, працювати разом над проектами – необхідні вимоги сучасності, нової української школи. Необхідними для застосування на уроках правознавства є технології групової роботи, сучасні технології з розвитку співпраці в колективі – тимбілдинг (teambuilding) – заходи, спрямовані на згуртування колективу.

Отже, узагальнюємо: формування ключових і предметних компетентностей в учнів, тобто здатності особистості діяти, відповідати запитам суспільства, демонструвати певний рівень знань, умінь і використовувати їх у практичній діяльності – завдання сучасної школи. Завдяки використанню сучасних освітніх практик, методик учні зможуть: генерувати власні ідеї, творчо, креативно мислити; рефлексувати, уміти бачити проблеми, знаходити шляхи їх раціонального розв'язання; гнучко адаптуватися до життєвих ситуацій, ефективно діяти в умовах, що вимагають інноваційних рішень, нестандартних підходів; критично мислити, ефективно працювати з інформацією; бути комунікативними, толерантними, уміло виходити з будь-яких конфліктних ситуацій, запобігати їм, вільно спілкуватися з представниками різних соціальних груп; прагнути до самоосвіти й саморозвитку, навчання протягом життя. Провідником цього є сучасний вчитель, який має надскладну роль – формувати практично орієнтованого учня, який не просто поглинає та відтворює інформацію, а створює новий продукт, застосовує свої знання на практиці, не боїться діяти.

Список використаних джерел

1. Проект: Нова школа. Простір освітніх можливостей: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mon.gov.ua/%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B8%202016/08/21/2016-08-17-3-.pdf>
2. Зязюн І. А. Інтелектуально творчий розвиток особистості в умовах неперервної освіти // Неперервна професійна освіта: проблеми, пошуки, перспективи : монографія / за ред. І. А. Зязюна. – К. : Віпол, 2000. – 636 с.
3. Ремех Т. О. Практичні заняття з правознавства: методичний аспект // Український педагогічний журнал. – 2016. – № 4.
4. Learning Apps: <https://learningapps.org>